

Neke reči dan razen sobot, nedelj
in praznikov.
Izšel dnevno razen Sobot, nedelj
in praznikov.

10-YEAR XXVIII. Cena lista je \$6.00

Entered as second-class matter January 15, 1935, at the post-office
at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Veliki magnatje zahtevajo federalni nakupni davek

Velikanska kampanja na vseh koncih in krajih, ki ima namen, da se davčno breme prenese na rame malih odjemalcev. Federalni nakupni davek naj nadomesti zvišani davek na velike dohodke in dedščine. Poleg federalnega naj ostanejo tudi državni nakupni davki! Bogatini pravijo, da je to "najpoštenjši" davek, ker velja za vse enako!

Chicago. — Ameriška plutokracija se je zadnje čase priče organizirati za osedlanje davčnega zveznega kupčijskega davka kot nadomestila za zvišane davke na velike dohodke, dohodek in korporacije. Stroške svoje vlade skuša zvrniti na rame odjemalcev, to je na 90% ameriškega prebivalstva, ki po vsej komaj sedem procentov bogastva bogastva.

Kampanjo za zvezni nakupni davek je pričela na več frontah. V Chicagu so se v ta namen plutokratije pričeli na prireditelji organizirati v "Crusader", v Wall streetu, New York, in v isti namen organizirali "Odbor Američanov". Tudi Washingtonu so pričeli prireditelji glasovi o "veliki zahtevi" za osedlanje dežele s splošnim kupnim davkom.

Kampanja ameriške plutokracije pripoveduje brezpravni masi, da je nakupni davek "najpoštenjši davek", ki je enak za vse. Enak je le en, da od hleba kruha, od mesa, od bujlica krompirja, od čevljev plača brezplačni delavec enak nakupni davek kakor Ford, Mellon in drugi multimilijonarji. V tem ni nobene razlike.

Velika razlika je pa med tistimi, ki plačujejo davek, in tistimi, ki ne plačujejo. Znano je, da okrog 1% bogastva, ga plačujejo le 20%. Matematično je to razlika 80 proti 20, v socialnem in ekonomskem oziru je kontrast še večji. Nakupni davek se po pravici imenuje davčna revščina.

Kampanjo stoje največje plutokratije, kar je razvidno iz članarine pri "Odboru Američanov", organizaciji newyorških wallstreetarjev. Ustanovljen član lahko postane tisti, ki plača tisoč dolarjev, pridružen član \$500, pomožni član \$100 in podporni član \$100.

Kolikor je do sedaj znano, so stebri te organizacije za osedlanje dežele z nakupnim davkom sledeči multimilijonarji: George Whitney, Morganov bankovni direktor 20 največjih ameriških korporacij; Myron C. Taylor, predsednik direktorja U. S. Steel korporacije; John Watson, predsednik korporacije s 365.358 letne plače (1934); Philip Knight Wrigley, predsednik Wrigley kompanije in drugi plutokratije. Tudi "Crusaderje" tvorijo alični bogatniki.

Namen te kampanje je, da se davčno breme prenese na rame malih odjemalcev. Federalni nakupni davek naj nadomesti zvišani davek na velike dohodke in dedščine. Poleg federalnega naj ostanejo tudi državni nakupni davki! Bogatini pravijo, da je to "najpoštenjši" davek, ker velja za vse enako!

Kampanjo stoje največje plutokratije, kar je razvidno iz članarine pri "Odboru Američanov", organizaciji newyorških wallstreetarjev. Ustanovljen član lahko postane tisti, ki plača tisoč dolarjev, pridružen član \$500, pomožni član \$100 in podporni član \$100.

stvo v teh letih depresije še bolj skoncentriralo, da bogatini postajajo bogatejši in reveži revnejši. Najnižja ocena neke bizniške statistične firme je, da pol odstotka najbogatejših Američanov poseduje 47% narodnega bogastva. Druga bolj nepristranska ocena je, da tega pol odstotka plutokratov poseduje okrog 65% narodnega bogastva, tretja ocena pa stavi ta odstotek na 73. Vsekakor je gotovo, da ogromna večina ameriškega ljudstva, 90%, ne poseduje ničesar, oziroma le okrog sedem odstotkov narodnega bogastva.

Če se ameriški buržvaziji posreči, da osedla deželo z zveznim nakupnim davkom, bo ljudstvo plačevalo ta davek poleg državnega nakupnega davka. Ta davek je že v veljavi v 29 državah. In ker se je kapitalistom posrečilo osrečiti "suverene" države v 29 državah s tem "najbolj pravičnim davkom" brez vsake revolte in večjega odpora, sklepajo iz tega, da bodo tudi deželo kot tako lahko osedlali s tem davkom. V svojih rokah imajo resno najmočnejših propagandnih mašin na svetu. In če se delovno ljudstvo ne upre ter kongresnikom in senatorjem odločno pove, da ne bo trpelo tega davka, se lahko zgodi, da bo velebiznis uspel tudi s to skemo.

Velike demonstracije proti Lavalu

Ti so oč demonstrantov aretiranih v Parizu

Pariz, 20. jul. — Čez 20.000 javnih nameščenecv je sinoči demonstriralo na trgu pred opernim gledališčem v Parizu proti znižanju plač in pokojnin državnim uradnikom, poštnim nameščencem, železničarjem in ostalim javnim uslužbencem. Demonstrantje so s stisnjenimi pestmi, molečimi v zrak, prepevali "Internacionalno" in zahtevali, naj Lavalova vlada takoj demisionira.

Policija in republikanska garda na konjih sta hoteli razpršiti demonstrante in bili so izgredivi, ki so trajali več ur predno so bile demonstracije končane. Mnogo oseb je bilo ranjenih in okrog tisoč aretiranih.

Verska vojna na Irskem se nadaljuje

Belfast, severna Irska, 20. jul. — Vzlic apelu tukajšnjega župana in voditeljev cerkva na katolike in protestante, naj prenehajo s spopadi, se izgredivi v Belfastu in bližnjih mestih nadaljujejo. S smrtjo mladega protestanta Jamesa Andrews, ki je podlegel poškodbam, katero je dobil v bitki pretekli torek, je število žrtev verske vojne naraslo na sedem. V zapadnem delu Belfasta so se spopadi med katoliki in protestanti obnavljali. V Portdownu je bil v izgredivih težko ranjen katolik Hugh Fallon in bo najbrž podlegel poškodbam. Protestanti so vdrl v hiše katolikov, znesli pohištvo na cesto in ga zažgali.

Domače vesti

Čikaške novice

Chicago. — Mala Mary Koren, 1850 W. 23rd st., članica mladinskega oddelka pri društvu 39 SNPJ, se je zadnje dni ponesrečila na šolskem igrišču. Padla je z vrtiljaka in si zlomila nogo. Zdj se nahaja v bolnišnici. Mary Dekman, 2305 S. Lincoln st., članica mladinskega oddelka pri društvu 131 SNPJ, je bila te dni operirana na vnetem slepiču.

Umor dekleta Chicago. — Zadnji petek zvečer je bil aretiran neki Joseph Gornik, star 21 let, zaradi nasilne smrti 18-letnega dekleta Mae Lukavich. Dekle je bilo zabodeno dvakrat z nožem v parku ob S. Western av. v bližini 47. ulice. Gornik je tajil umor, priznal pa je, da je imel z njo ljubezensko razmerje, toda deklica se je pred dvema tednoma ohladila napram njemu. Naslov dekleta je 4607 S. Paulina ave., to je v klavniškem distriktu.

Nesreča v rudniku Butte, Mont. — John Težak je bil 12. t. m. pobit na nogi pri delu v rudniku. Nogo bo imel obvezano šest tednov ali še dalj časa.

Rojak umrl v Kanadi Farrell, Pa. — John Smole je prejel žalostno vest, da je v New Waterfordu, Kanada, umrl njegov brat. Vzrok smrti mu ni znan. (Starost in rojstni kraj brata?)

Nov grob v starem kraju Cleveland. — Ana Zadnik je prešla žalostno vest, da je v Bogdanji vasi pri Žužemberku na Dolenjskem umrl njen oče Jože Jakšič, star 76 let. V Ameriki zapušča dve hčeri.

Milwaukee vest Milwaukee. — Math Kovačič je prevzel Waltejevo gostilno v 44. ulici. — John Podlesnik v West Allisu je dobil hčerko.

Se nekaj novic

Forest City, Pa. — Pri delu v premogovniku je izgubil življenje John Marinarič, star 45 let in doma iz Istre. Tu zapušča ženo, več otrok in brata. — Dalje je umrl v tej naselbini Ignac Novak, star 49 let in doma iz St. Lovrenca ob Temenci. V Ameriki je bil 27 let in bil je član številnih slovenskih društev. Zapušča ženo, pet otrok in dve sestri. — Umrl je tudi Jos. Mihevc, star 33 let in rojen v Ameriki. Pobralla ga je srčna hiba. Zapušča ženo, tri otroke, starše, dva brata in tri sestre.

Nesreča na čikaški ulici; 1 ubit in 92 ranjenih

Chicago. — Voz ulične železnice, natlačen z mladino, ki se je peljala v kopalnice, je v petek popoldne skočil iz tira in treščil s prednjim koncem v železni steber železniškega mostu na 75. ulici in Greenwood ave. na južni strani mesta. Voz je bil do malega zdrobljen in neki moški je bil na mestu ubit in 92 oseb, večinoma dečkov in deklic, je bilo bolj ali manj ranjenih.

Mehika bo organizirala farmarje

Guadalajara, Mehika, 20. jul. — Mehikiški predsednik Lazaro Cardenas je informiral zborujoče farmarje v tem mestu, da bo vlada takoj začela organizirati "farmarsko rezervno armado", ki bo imela potenco moč 900.000 mož in katera bo skrbela za mir in civilni red v podeželskih krajih Mehike.

Spor med naciji in katoliki poostren

Katoliška duhovščina dobila ultimatum

Berlin, 20. jul. — Odnosaji med nacijo Nemčijo in Vatikanom so se poosttrili, ko je general Herman Wilhelm Goering, Hitlerjeva desna roka, ponovno napadel aktivnosti katoliške cerkve.

V posebnem manifestu je pozval avtoritete, naj strogo izvajajo odredbe proti "političnemu katolicizmu". Goering, ki je premier Prusije in minister letalstva, je izdal ta manifest kot načelnik nemške desne roke, ponovno napadel aktivnosti katoliške cerkve. V svojem manifestu poudarja, da bo odslej naprej tajna policija nadzirala aktivnosti katoliške duhovščine, vključno pridige v cerkvah.

Goeringov edikt določa prosekucijo duhovnov, ki vodijo tajno kampanjo proti idealom stranke narodnih socialistov. V ediktu naglašajo, da so katoliški škofje sami priznali, da ne morejo kontrolirati političnih aktivnosti duhovščine, da svari niso nič zalegla in zato bo država podvzela drastične korake, da ustavi te aktivnosti. Vsa-kega duhovnika, ki se ne bo hotel ukloniti Hitlerju in naciskim avtoritetam, čaka težka kazen. Goering je dalje zapretel, da bodo vsa katoliška gibanja, če ne bodo revidirala svojega stališča, prepovedana in razpuščena kot politične organizacije.

Konflikt med Vatikanom in naciskimi avtoritetami stalno narašča. Pred nekaj dnevi sta "Osservatore Romano", vati-kan-sko glasilo, in papež protestirala proti sterilizaciji in naciskim odredbi, ki omejuje aktivnosti katoliških mladinskih organizacij, češ, da je to kršitev koncordata, toda Hitler je protest popolnoma ignoriral.

Protizidovski izgredivi so se obnovili v Berlinu. Več skupin mladih fašistov je vdrl v židovske trgovine, iz katerih so izgnali odjemalce in pretepli trgovce.

Magnatje se norčujejo iz kongresa

Pritisk na kongres s ponarejenimi telegrami

Washington, D. C. — Kongresna preiskava zakulske agitacije (lobije) za in proti zakonskemu načrtu za reguliranje "holding" kompanij odkriva vedno lepše stvari. Pri zaslišanju pri zadnjih dni je prišlo na dan, da je močnega elektrarska korporacija na vzhodu Associated Gas & Electric System potrošila \$700.000 za pobijanje omenjenega zakonskega načrta.

Ursel E. Beach iz Ithaca, N. Y., upravitelj oddelka vrednostnih papirjev te družbe, je zadnji petek priznal pred senatnim preiskovalnim odsekom, da je družba izdala tisoč dolarjev samo za telegrafski "pritisk na kongres", ki je bil koncentriran v 70 uradih te družbe v 26 državah. Podpise na telegramih, s katerimi so bombardirali kongresnike in senatorje, naj glasu-jejo proti načrtu, so uradniki družbe enostavno pobrali iz telefonskih imenikov. Vsi originali teh brzojavk so bili takoj uničeni!

Strela ubila 245 oseb v Jugoslaviji v enem letu

Belgrad, 20. jul. — Oficielno statistično poročilo se glasi, da je strela ubila 245 oseb v Jugoslaviji v minulem letu.

KONGRES NAME-RAVA USTAVITI IZVOZ OROŽJA

Načrti, da vlada dobi kontrolo nad pošiljanjem orožja, na rešet

PREISKAVA TRGOVINE Z MUNICIJO

Washington, D. C., 20. jul. — Tu so bili podvzeti koraki glede zakonitve načrtov, na katerih podlagi bi federalna vlada lahko razglasila embargo za pošiljanje municije in orožja državam, ki bi se zaplete v vojno. Senatni pododsek odseka za zunanje zadeve je s sodelovanjem državne departamenta pričel proučevati program, ki naj bi omogočil, da Združene države ostanejo nevtralne v bodočih vojnah. Program vsebuje tudi predpise, ki se bodo uporabljali pri pošiljanju orožja in municije drugim državam.

Pododsek je bil imenovan na poziv državnega tajnika Hulla in tvorijo ga senatorji Pittman, Connally, Borah in Johnson. V nižji kongresni zbornici je bil že prej predložen osnutek, čigar cilj je odpraviti "tajnost", ki onemogoča nadzorstvo nad pošiljanjem municije in orožja iz Združenih držav. Avtorja tega načrta sta kongresnika Pope in McReynolds. Joseph C. Green, direktor divizije v državnem departamentu, ga je na zaslišanju pred odsekom za zunanje zadeve priporočal v odobritev.

Ko je izbruhnil konflikt med Italijo in Abesinijo, je državni departament pregledal precden-te v zvezi z regulacijami glede pošiljanja orožja in municije in ugotovil je, da nima skoro nobene kontrole nad izvozom vojne-ega materiala. Ako bo sprejet Pope-McReynoldsov načrt, bo to rezultiralo v ustanovitvi posebnega odbora, ki bo imel kontrolo nad trgovino z municijo. Načrt določa, da ta odbor tvorijo načelniki državnega, vojnega, mornariškega in trgovinskega departamenta.

Green je poudarjal, da je bil informiran o pošiljanju orožja in municije Italiji in Abesiniji. Koliko vojnega materiala je bilo poslano obema, nihče ne ve, je rekel Green. Dalje je Green rekel, da so ameriški trgovci z municijo in orožjem odprto kršili prepoved proti pošiljanju vojnega materiala Boliviji in Paragvaju, ki sta nedavno končali vojno zaradi provin-cije Gran Chaco.

Vprašanje pošiljanja orožja je izzvalo vroče debate pred zborničnim odsekom za militari-stične zadeve. John J. McSwain, načelnik tega odseka, je obdolžil Josepha Silvermana, mu-nicijskega trgovca, da je potrošil pol milijona dolarjev z namenom, da dobi ugodne pogod-be od vojnega departamenta. Na zaslišanju pred tem odsekom je Silverman priznal, da bi rad pošiljal vojni material Abesiniji, ker vidi v tem velike profite, toda on ne propagira vojne med Italijo in afriško državo.

Moskovska univerza zaprta ameriškim dijakom

Moskva, 20. jul. — Dvesto ameri-ških dijakov, ki so se vpisali v poletnem tečaju na moskovski univerzi, je bilo večeraj razoča-ranih, ko so ob prihodu v Moskvo izvedli, da napovedanega polet-nega tečaja ne bo. Izgovor je bil, da manjka profesorjev. Sovjetske oblasti so dijake in-formirale, da jim bo vplačana šolnina povrnjena. Dijaki imajo polovično vožnjo, če hočejo potovati po Rusiji.

Japonska izziva nov konflikt v Aziji

Tokio razteza kontrolo v severni Kitajski

Tokio, 20. jul. — Japonska, ki stalno širi svoj vpliv v kontinen-talni Aziji, je izzivala nov konflikt med njo, Kitajsko, Mongolijo in Rusijo. Japonska časopisna agentura Rengo poro-ča, da so pogajanja med Man-čukuum, ki je pod kontrolo Japanske, in Mongolijo glede po-ravnave spora, ki je nastal za-radi obmejnih incidentov, v za-stoj.

V prejšnjih poročilih, ki jih je japonska časopisna agen-tura poslala iz Harbina, je bilo rečeno, da so ruske obmejne straže otvorile ogenj na japo-nske iskalce zlata v reki Amur. Krogle so uničile ladjo in To-kio namerava poslati oster pro-test Moskvi.

Druge vesti iz Kalgana, iz province Čahar v severni Ki-tajski, se glase, da je japonska armada v Kvantungu zahtevala, da mora vlada Čaharja nastavi-ti v vseh njenih departmen-tih enega japonskega svetovaleca. Kitajski vidi v tej zahtevi na-daljnjo grožnjo, da hoče Jap-onska raztegniti svojo kontrolo nad severno Kitajsko in Mon-golijo.

Hearstova kunjase ujeta v mrežo

Italijanski antifasiistični list ga toži za odškodnino

New York. — Če bo La Stampa Libera, edini italijanski antifa-šistični dnevnik v Ameriki, uspe-šen v svoji tožbi proti New York Evening Journalu radi kriminal-nega obrekovanja, bo William Randolph Hearst olajšan za \$300.000.

La Stampa Libera toži Hear-sta za omenjeno vsoto, ker je njegov New York Evening Journal dne 22. novembra lansk-ega leta s kričavim naslovom prinesel podel članek, v katerem je obdolžil ta italijanski delavski in antifasiistični list, da je v te-nih stikih z neko skupino pona-rejevalcev denarja, ki je bila za-sačena v istem posloplju, kjer se tiska list. Obdolžil ga je tudi, da je v zvezi z anarhisti ter ene-ga od aretiranih ponarejevalcev označil za bivšega urednika La Stampe Libere, kar je laž.

V zvezi z "anarhizmom" je Hearstov list pisal, da se ta ita-li-janski list dobro razume na bombe, terorizem in peklenške stroje. Napad na ta antifašistični list je del Hearstove in-famne antirdečarske kampanje.

V tem napadu je šel pa preda-leč in se je vjel v lastno mrežo. La Stampa Libera zanika vse obdolžitve in insinucije ter označuje omenjeni članek za "laž, škandal in infamnost." V svoji strupeni kampanji proti radikalcem vseh vrst Hearstovo časopisje ne izbira sredstev.

V tožbi proti Hearstu zastopa La Stampa Libero socialistični odvetnik Matthew M. Levy.

Preiskava jetniške uprave

Austin, Tex. — Posebna držav-na komisija je pričela s preis-kavo uprave tukajšnje jetniške uprave, ki je odgovorna za smrt šte-rih mladih jetnikov. Jetniški pazniki so obdolženi, da so jet-nike priganjali pri obdelovanju jetniške farne v Easthamu, ko je prevladovala silna vročina. Žrtve vročine in priganjstva so bili trije zamorci in eden belo-poltnec, ki so bili obsojeni v za-por od dveh do pet let.

ITALIJANSKI TISK NAPADA ZDRUŽENE DRŽAVE

"Amerika je primitivna in sploh ni država"

SELASSIE POZVAL NAROD NA ODPOR

Addis Ababa, 20. jul. — Grof Vinci, italijanski poslanik v Abesiniji, je večeraj formalno protestiral proti govoru cesar-ja Sellassieja, ki ga je imel prejšnji dan v parlamentu in v katerem je pozval ljudstvo, naj se odločno bori proti Italijanom v slučaju invazije afriškega ce-sarstva.

Vinci se je pritožil, da so bi-le Sellassiejeve besede zelo o-stre, zlasti pa ga je vznemirila izjava, "da je Italija brutalno odklonila sugestijo Velike Bri-tanije glede mirne poravnave italijansko-abesinskega konflik-ta."

Tokio, 20. jul. — Japonsko časopisje je objavilo poročilo, da so bila vsa zagotovila, da bo Japonska ostala nevtralna v italijansko-abesinskem sporu, katera je japonski poslanik v Rimu dal Mussoliniju, efektivno razveljavljena na konferenci med zunanjim ministrom Hiro-hotom in italijanskim poslani-kom v Tokiju.

Časopisje naglašajo, da bo Ja-ponska obdržala popolno svobo-do akcije v afriškem konfliktu. Hirohito je italijanskemu po-slaniku pojasnil, da japonski po-slanik v Rimu Sugimura ni pre-jel instrukcij, da bi lahko raz-pravljal o italijansko-abesinski krizi z Mussolinijem; da Japo-nska hoče ohraniti prijateljsko tako z Italijo kakor z Abesinijo in da je silno zainteresirana v obstoječi konflikt. Dalje pripri-suje Japonska trgovini med njo in Abesinijo veliko važnost in upa, da bo v kratkem prišlo do izmenjave diplomatskih repre-zentantov.

Nice, Francija, 20. jul. — Na-padi proti Združenim državam in njih institucijam so čim da-lje bolj srditi v italijanskem ča-sopisju.

Neki Bergeret, bivši reporter v Združenih državah za ita-li-janski tisk, je objavil v listu "Gazetta del Popolo" članek, v katerem pravi, da Amerika sploh ni država in da late ideje, ki so odgovorne za linčanje na jugu, prevladujejo v Ligi naro-dov. Pisec ni razjasnil zveze med tema dvema institucijama, med vrsticami pa je razbrati, da ju obsoja, ker kažeta simpa-tije do Abesinije.

Ves članek je naperjen proti pokojnemu predsedniku Wilsou-nu, katerega naziva "tipičnega predsednika južnih držav" in katerega je pisec iz neznanega razloga privlekel v sovražnost, ki jo kaže Italija nampram A-meriki. Fašisti se ob vsaki pri-liki jezijo na Wilsona, ker je preprečil, da Italija ni dobila večjega plena po končani sve-tovni vojni.

Bergeret omenja nova linča-nja v državi Mississippi in go-vori o Ameriki kot primitivni državi. Na Ameriko se očivid-no togoti, ker ni odobrila Mus-solinijeve pustolovščine v vzhodni Afriki.

Rim, 20. jul. — Revija "Af-fari Estere", glasilo znanjega urada, je naznanila, da je cilj Italije absolutna kontrola abe-sinske militaristične sile in pra-vica, da bo Italija lahko nase-ljevala svoje ljudi v afriškem cesarstvu. To naznanilo je bilo objavljeno kmalu potem, ko je Mussolini informiral narod, da so militaristične priprave v ita-li-janski koloniji Eritreji končane in da je armada pripravlje-na na vse eventualnosti.

(Dajle na 3. strani.)

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodnina: na Zdravniški drži (vsebuje) v Kanadi \$4.00 na leto, \$2.00 na pol leta; v Evropi in Ameriki \$3.00 na leto, \$1.50 na pol leta; v Ameriki in Evropi \$2.00 na leto, \$1.00 na pol leta; v Ameriki in Evropi \$2.00 na leto, \$1.00 na pol leta.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$4.00 per year, Chicago and Europe \$3.00 per year, foreign countries \$2.00 per year.

Črna oznaka po dogovoru. — Rokopis dopisov in nenarodnih članov se ne vračajo. Rokopis literarne vsebine (drstice, pesni, drame, romani itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil potrdilo.

Advertising rates on agreement. — Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vsak list slika s listom:

PROSVETA

2057-58 St. Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v obkrožju, na primer (June 30, 1935), pomeni vsakega letnega na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravčasno, da se vam list ne ustavi.

"Tretja stranka"

Govorice o tako zvan "tretji stranki" v Združenih državah, a tudi dejanski poskusi za ustanovitve te stranke, imajo na sebi precej kontradiktornega. V Ameriki je že bila dolga vrsta "tretjih strank" in večina teh je davno počiva na političnem pokopališču — prav za prav počivajo vse razen socialistične stranke, ki se je edina ohranila skozi zadnjih 35 let.

Če je torej katera politična stranka v Združenih državah "tretja", je to po vsej pravici socialistična, ki je za demokratsko in republikansko stranko najstarejša.

Staro dejstvo je, da so gibanje za "tretjo stranko" navadno potajni pred vsakimi predsedniškimi volitvami, drugo staro dejstvo je, da so to gibanje vedno začeli in vodili neki napol radikalni in liberalistični "krenki", katerim sta bili stari stranki, demokratska in republikanska, prekrakanci, a socialistična in ostale stranke na levi so jim preradikalne. Ti "krenki" iščejo neko srednjo ali "tretjo" pot — in v tem smislu je treba pojmovati vsako gibanje za "tretjo stranko".

Letošnje gibanje vodijo progresivci iz vseh kotov Amerike. Oficielni progresivci v Wisconsinu, katerih priznana voditelja sta brata La Follette, še niso zraven. Glavni voditelji letošnjega gibanja so kongresniki Amle iz Wisconsinu, Lundeen iz Minnesote in Marcantonio iz New Yorka, Bingham iz Connecticuta in profesor Douglas s čikaške univerze.

Bili sta že dve konferenci, prva v Washingtonu in druga v Chicagu. Na čikaški konferenci, ki se je vršila v začetku julija, je bilo okrog 300 delegatov, ki so sprejeli načelno deklaracijo, dali gibanju ime "American Commonwealth Political Federation" in izvolili odbor, v katerem so trije izmed gori imenovanih voditeljev.

Na tej konferenci je bilo navzočih tudi nekaj socialistov, ki so pa le opazovali stvar in niso bili oficijelni predstavniki svoje stranke. A socialisti so povedali zborovalcem, da njih stranka morda pride zraven kot celota, če "tretja stranka" osvoji temeljno socialistično načelo in če socialistična stranka tako sklene na svoji konvenciji ali s članskim referendumom. Zborovalci so nato sprejeli na prvem mestu svoje deklaracije socialistično načelo "produkcije za rabo in ne za dobiček" ter dali gibanju ime "federacija", kar naj pomeni, da nova stranka je lahko federacija starih strank, organizacij in skupin.

Kaj je naše stališče glede tega gibanja? Naše stališče je rezervirano. Za nami je precej izkušenj, ko so se ameriški zavedni delavci zelo opekli, ko so drveli za raznimi "tretjimi strankami". Na primer La Folletteova stranka v letu 1924. Priznati pa moramo, da je načelna izjava letošnjega gibanja za "tretjo stranko" najboljša, kar je bilo že sprejetih od starih gibanj; najbližja je socialističnemu programu. Če se iz nje odstranijo nekatera protislovja in nejasnosti, je lahko sprejemljiva za vsakega zmernega socialisto.

Toda izjava sama na sebi ne pomeni dosti, če ni v vodstvu gibanja — iskrenosti, volje in razumevanja za takšno izjavo, če je le vada za radikalne glasove. Može, ki pišejo radikalne izjave, morajo prej za dejanji pokazati, da tudi mislijo in hočejo tako kakor govorijo in pišejo. Skratka: izkazati se morajo, da so vredni zapužanja zavednih delavcev in farmerjev.

Dalje je treba vedeti tudi to, da je delavski značaj vsake takšne stranke ali politične federacije nemogoče toliko časa, dokler ne pride zraven Ameriška delavska federacija, ki se mora prej izreči na svojem zboru za samostojno politično akcijo. To pa je težko verjetno, dokler je Green s svojimi starokopitneži na čelu ADF. Green je še vedno zaverovan v Roosevelta in njegov "New Deal".

Vse kaže, da nove stranke, katera bi res kaj želela za delavce, ne bo pred prihodnjimi volitvami. V liberalnih taborih je preveč konfuznosti. Progresivni demokratje in republikanci, ki so lojalni Rooseveltu, ne bodo dopustili nobenega cepčenja glasov v budo burboncem.

In končno: ameriške ekonomske razmere so kajpada "rotten ripe", skrajno zle za ekonomski in socialni preobrat, so li pa ameriški delavci in farmerji, ki sestavljajo 75% vseh volivcev — zrel za tak preobrat. To je glavno vprašanje.

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke

Mrs. Polutnikovi v Lorainu v slovo

Cleveland, O. — Ob poslednji ločitvi, ko se poslovijo od življenja prijatelji, je primeren tale verz: "Oj težka pot, oj tožna pot, ko od srca srce se loči, mi spremljamo te žalostno, saj ti na veke greš od tod!"

Bilo je v dneh, ko so valovi življenja besneli, ko je bilo okrog mene vse zavito v meglo, skozi katero ni prodrli niti eden solnčnih žarkov; v onih dneh, ko me je valove življenja vrglo na obrežje neznanega otoka; v dneh, ko sem stopal boječe po otoku. Takrat sem srečal tebe! Bile so tople besede, jedrnat, kot lečilni lek hladilne. Nič zavijanja ni bilo v njih. "Dobrodošel si med nami! Sodelovali bomo, pomagali bomo kar bo v naši moči, da ta otok oživimo, da bo donela po njem slovenska pesem!" To se je v polni meri zgodilo. Sel sem s pogumom od tebe in tvojih ter stopal po otoku pogumneje. Ko je prišel razsajati vihar preteče in grozeče, da razdene in uniči vse v moji duši in na otoku, sem se zatekel k tebi in tvojim, in spet sem dobil novega poguma, kakor ob prvem srečanju. Gledal sem v vihar pogumno. "Butajte valovi burni, saj stojim v varnem pristanišču, v krogu zvestega prijateljstva!"

Potekali so dnevi, megleni in jasnejši, a v vseh si mi bila enako dobra prijateljica, dobrotnica in tolažnica. Dičili te je kremenit značaj. Pravična in razsodna, brez zavijanj, si izražala mnenje svoje dobre in poštene duše. Velikokrat sem se v pogovoru s teboj čutil tako blizu svoje matere in bil sem srečen...

Niti malo nisem slutil onega jutra po prebiti noči težkih sanj, da me čaka tako težka vest; niti malo nisem slutil, zakaj je bil oni dan v meni tak nemir. Potem mi je bilo jasno, ko sem dobil sporočilo, da te lahko vidim edino še — za vedno spečo... Le ob očetovi smrti sem čutil toliko izgubo. Smrt, preveč si kruta!

Gledam te trajno spečo. Kako blagodejno miren brez vsakega znaka kakšnega smrtnega boja je tvoj obraz, ves v odsevu tvoje plemenite duše, poln izraza tvoje dobrote. V prsih me duši, iz grla se izvije: Blagor ti! Se en pogled, krsta se zapre in že te spremljamo tja, kamor ti bomo sledili vsi.

Počivaj mirno! Spomin na tebe bomo ohranili vedno svež, vedno poln iskrene hvaležnosti! Vam, dragi preostali, moje globoko sožalje! Z Gregorčičem zaključujem: "Oj z bogom, drago srce! Dasi nam se je ločiti, nad teboj ni treba se solziti: Na srečni poti ti si zdaj!"

Louis Seme.

Odmevi na Krollov potopis

Helper, Utah. — Zadnje čase sem prejel več pism in dopisnic od rojakov in rojakinj, ki mi pišejo, da se jim so moje beležke v spisu "Izkušnje slovenskega priseljence" dopadale. Tu so njihovi odmevi.

Iz St. Charlesa, Mich., mi piše rojak, da je z zanimanjem čital moj spis, o katerem se pohvalno izraža in želi, da bi me osebno poznal, saj je tudi on doma od Novega mesta, iz šmarjetske fare. Slično mnenje je napisala na dopisnico rojakinja iz McKeesport, Pa., ki pravi, da je na vse načine ugibala, kako bi dobila moj naslov, končno pa ga je videla v Prosveti. Spis se ji dopade, na čemer mi čestita. Rojakinja iz Cornwalla, Pa., se tudi šteje med one, ki so se zanimali za moje beležke, težko pa je verjetno, pravi na dopisnici, da bi mogel "en človek toliko prepotovati", zato se lahko štejem srečnega, "da nimam že vseh kosti polomljenih."

"Tudi meni ni pred leti dala žilica miru," piše rojak iz Akrona, O., "zato sem se pogosto selil iz kraja v kraj ter tako okusil dobroto bumanja," zato je z zanimanjem čital moj povest. Prijateljica iz Indianola, Pa., pravi v pismu, da je čitala mojo storijo z velikim veseljem. Pred leti se je sestala z nekim

mojim prijateljem, ki ji je "povedal", da sem že v krtni dežel. Sedaj se je prepričala, da jo je dotični nafarijal, kajti jaz sem še vedno precej živ, sicer ne bi napisal vtisov, ki jih je z zanimanjem čitala. Detroitka rojakinja pa mi piše, da jo je spisal zanimal tem bolj, ker so ji znane mnogo naselbine v Missouriju in Kansasu, ki sem jih omenjal.

Iz Colorado Springsa, Colo., Sunnycrest, piše rojak iz bolnišnice, da rad čita potopisne spise in povesti, le da jih je premalo. Prosveta naj bi prinašala več sličnih zanimivosti. Tudi znani Matija Pogorelec mi piše, da je čital "Izkušnje slovenskega priseljence" in tudi sam je pred davnimi leti, ko je bil še mlad in čvrst, skusil bumarsko življenje in zastojno vožnjo na tovornih vlakih. Medtem pa sem prejel pismo iz Oaklanda, Calif., v katerem mi rojak piše, da se bi moral ustaviti pri njem, ko sem potoval skoz Oakland, deležen bi bil dobre postrežbe in lahke kalifornijske kapljice. Dobro bi bilo, res! Ali to je bila spaka, da sem potoval kar na slepo srečo in brez pravega cilja — naprej in naprej — tako da se mialiti nisem mogel o rojakih, ki so naseljeni v mestih, v katera me je zanesel tovorni...

"Nestrno sem čakala nadaljevanja vašega spisa v Prosveti," piše rojakinja iz Gowan, N. Y. Končno je tudi zagledala moj naslov, da mi je lahko sporočila svoje mnenje. Ona se namreč spominja, ko smo akupaj potovali v Ameriko in da je bila "edina Gorenjka" na parniku "Calabria", last Curnardove družbe. Seveda se je spominjam, tako tudi mnogo drugih sopotnikov. Zdi se mi, da je bilo šele včeraj!

Iskreno se zahvaljujem vsem, ki so mi pisali ter povedali svoje mnenje o mojem spisu "Izkušnje slovenskega priseljence". Iskren pozdrav vsem čitateljem Prosvete!

Frank Kroll.

Naše stavbinsko in posojilno društvo

North Chicago-Waukegan, Ill. — Pred 14. leti se je med tukajšnjimi rojaki sprožila ideja, da se ustanovi Stavbinsko in posojilno društvo. Sklical se je ustanovni shod, katerega se je udeležilo in vpisalo čez 60 delničarjev.

V teku 14 let je društvo imelo krasen uspeh, pridobilo si je premoženje do \$600,000 in pomagalo je delničarjem, da so prišli do svojih lastnih domov in da so si z malimi vplačili prihranili lepe vsote denarja. Mnogo je naših mladih, ki so si prihranili po \$500 ali \$1000, kar bi si drugače skoro gotovo ne bi. In kako jim je ta prihranjenost vsota prav prišla, ko so stili v zakonski stan in plačali svoje pohištvo v gotovini!

Prihranjenih je tudi v družbi čez \$200,000, ki bi bili gotovo zgubljeni, kajti ta denar bi zmrazil v kakšni banki ali pa v vodenih delnicah; to lahko potrdijo oni, ki to zgubo bridko občutijo. Kot uradnik od ustanovitve, imam zadosti izkušenj o vrednosti tega društva, radi tega ga najtopleje priporočam vsem onim, ki še niso člani, da pristopijo in pričnejo hraniti kolikor je kateremu mogoče. Posebno pa priporočam Stavbinsko in posojilno društvo mladini. Ako ti, mladina, pomisliš, da boš enkrat prevzela vodstvo tega podjetja, katero je edino, ki bo nudilo finančno pomoč, tedaj je tvoja dolžnost, da se zainteresiraš v to podjetje.

Lepa prilika se bo nudila vsem za pristop prvo soboto v avgustu, ko se odpre nova sezija delnic. Na delnice se vplačuje takole: class A, po 25c na teden, za dobo 6 let, 4 mesece; class C, 12½c za 12 let; enkratno plačilo, class B, se prejema po \$100. Torej ne pozabite, pridite in pristopite prvo soboto v avgustu 1935!

Vsi delničarji se prišajo, da se udeležijo glavne letne seje, ki se bo vršila 27. julija zvečer ob 7.30 v šolski dvorani. Na tej

seji bo podan račun za zadnje finančno leto in volitev treh direktorjev. Radi tega mislim, kdor se količkaj zanima za to podjetje, da bo gotovo prišel na sejo. Ako pa kateremu nikakor ni mogoče na sejo, naj pa izroči svoj proxy ali pooblastitev takemu delničarju, ki ga bo pravilno zastopal. Zapomnite si dobro, da napredek Stavbinskega in posojilnega društva je danes odvisen v veliki meri od dobrih direktorjev.

John Zalar, predsednik.

Odgovor Tonetu Grdini

Cleveland, O. — V št. 161 A. D. z dne 10. julija Tone Grdina prav čudno odgovarja na moj dopis v Prosveti z dne 3. julija. V dotičnem dopisu sem večinoma poročal le lokalne novice, obenem pa omenil agitacijo in kampanjo za nove člane pri društvi SNPJ. Na koncu dopisa sem mimogrede omenil moj obisk pri zavednem članu in ustanovitelju društva Naprej št. 5 SNPJ, Slovenije in Sokola Franku Radlju. Omenil sem tudi, da je Radelj poročen z zavodno Čehinjo ter da so Čehi večinoma avobodomislecni miselniki, katerim Anton Grdina pravi "odpadniki" in kaj se vse. Dostavlil sem tudi, da se poživljam na vse njegove (Grdinove) in njegove napade, ki jih uprizarjata na Prosveto in SNPJ, kajti uničila niti škodovala jima s takim početjem ne bosta.

Tako približno sem pisal. Sedaj pa pravi Grdina, da napadamo vero, katoličane, akcijo za postavitev spomenika škofu Baragi, kadar pa se "te kerle prične za jeziki", se pa "skrijejo za kakšno društvo ali organizacijo". Tako nekako piše Grdina v uvodnem odstavku svojega "odgovora". To so pač stare, obrabljene fraze Toneta Grdine, ki rad vpije, da napadamo vero, katoličane in njihovo akcijo za postavitev spomenika Baragi. Ako odgovarjamo vam in drugim na vaše strupene napade na socialiste, avobodomislice, njih časošise in organizacije, to menda še ni napad.

Vi kar imejte vašo vero, vašega škofa Barago in drugo ropotijo. Saj vam je prav malo za vse to; v glavnem gre le za "penjeze". Lahko postavite Baragi tako visok spomenik kot babilonski stolp, jaz vam ne bom prav nič nevoščljiv. Baraga je vaš, ni pa vaš Cankar, ki ga niste nikdar razumeli, in baš on je v svojem življenju najbolj bičal ljudi vaše baže.

Na Grdinovo vprašanje, kje in kdaj so imeli njegovi člani opraviti z uničenjem Prosvete ter škodovati SNPJ, samo tole: Tone Grdina naj se nikar ne dela tako nevednega ali pozabljenega. Kaj so pa vendar pomenili njegovi napadi skoro pri vseh njegovih govorih, ki jih je "obdrževal" na svojem potovalnem pred leti v kampanji-KSKJ? In baš radi teh napadov, kakor se je govorilo, so ga "odstranili" od predsedništva dotične jednote, in to njegovi lastni somišljeniki, na njegovo mesto pa so postavili moža zmernega značaja, rojaka Franka Opeko. Ali ne ponavlja Grdina še vedno teh napadov, direktno ali indirektno? Pa piše, da naj živi SNPJ in tudi Prosveta (mamka božja!), le da naj iz nje izgine vsa "rdeča propaganda".

Torej, bratje in sestre SNPJ, tukaj tiči tisti zajec! Mr. Grdina in mr. (pardon: rev!) Slaje ter njih hlapci so kar naenkrat z dušo in telesom za SNPJ in njeno glasilo Prosveto! Samo — in tu tiči zajec — iz Prosvete mora takoj izginiti vsa "rdeča propaganda!" Mesto rdečega pa naj se menda nadomesti črna. Tako se bi moralo zgoditi po Grdinovi logiki. SNPJ naj se priklonijo h KSKJ in Prosveta naj postane njeno glasilo. Torej na tak način se bi iznebili "brezverske jednote", socialistov, avobodomislicev in sploh vseh "odpadnikov". To bi bil nekaj "en hlev in en pastir". Lepa ideja, kajne! Vsi tisti, ki smo iskreno delali in še delamo za precvet naše vrle SNPJ, bi seveda avtomatično postali "pravoverni".

Pravite, da je pri SNPJ večina dobrih katoličanov in da se jim godi krivica. Kje neki? Ali morda SNPJ brani posameznikom, da ne smejo k spovedi in

Agnes Samuelson, nova predsednica Ameriške prosvetne zveze.

k maši, ako hočejo iti? Ali ne dobijo v slučaju bolezni podpore, po smrti pa njihovi dediči smrtnine? Vaša katoliška jednota pa sili svoje članstvo, da mora opravljati verske dolžnosti, le da je dotična točka v vaših pravilih v mnogih slučajih mrtva, ker se člani in članice ne dajo več versko kontrolirati. Ali ni tako?

Mr. Grdina se tako silno zgraža v svojem dopisu, ko pravi, da nisem pravilno zapisal oziroma dostojno označil Slajetovega "titlna", ker sem zapisal "mr." namesto "rev." pred njegovim priimkom, saj se zabožovaljo tudi pred imenom zdravnika zapise kratka "dr." Da, ampak ne vselej. Mnogi zdravniki medicinske rabiho za svojim priimkom označbo "M. D." namesto pred imenom običajnega "drja." kar seveda pomeni isto, le da je M. D. pravilneje, ker pove, da je dotična oseba zdravnik medicinske in ne morda doktor prava ali česa drugega. Končno pa ima Grdina prav, kajti splošna raba zahteva, da zdravnik rabi "dr." Ampak v pojasnilo naj mu služi tudi to, da so zdravniki po mojem in po mnenju mnogih drugih mnogo bolj koristni člani človeške družbe kot pa razni reverenti.

Še drugo vprašanje k temu je to: Kako pa Slaje imenuje v Zarji, glasilo SZZ, nas, ki ne pihamo v vaš rog? "Odpadniki", "lažnjivci", "pocestnice" itd.! Ali ni "mister" lepo ime napram onim, s katerim nas je poželjal Slaje? In končno: Kako pa je Grdina imenoval duhovnika Hribarja in nekega drugega (sedaj mrtev) duhovnika takrat, ko je bil v gonji proti njima? Dotična pisma in dopise sem čital in imam še par shranjenih, nekaj teh pa je pred meseci priobčil list E. vam v odgovor.

Vse to in drugo prav nič ne očitam Grdini, ampak le prijateljsko odgovarjam. Saj menda Jankovich kot "večni sopotnik" ni slab človek (to menda dobro ve i Grdina), le prepričan smo različnih.

Anton Jankovich, (147).

LISTNICA UREDNIŠTVA

Jugoslovenskemu Obzoru, Milwaukee. — Se nekaj in samo zato, da drugi vidijo, kako si nedosleden in zloben. V tej polemiki ti ni zato, da bi se držal resnice in stvarnosti, temveč imaš rad prepričanje, ker rojaki to "radi berejo" in to prinaša business. Dokler je bil Fr. Novak živ in te je včasih po svoje fotografiral v Prosveti, tedaj si se neznanstvo hudoval na Prosveto, češ, kako smo hudobni, ker dajemo Novaku prostor. Zapreti bi mu morali naše kolone in vse bi bilo v redu! Zdaj pa, ko je Fr. Novak za vedno umolknil, si naenkrat spoznal v njem trpina in rad bi naredil vtis, da bi mi bila Prosveta lahko podaljšala življenje, če bi ga bila vzela v službo! Ko je bil živ, smo bili lopovi, ker mu nismo zaprili lista, ko je pa mrtev, smo lopovi, ker mu nismo dali še več prostora v listu s stalno službo! Dokler je človek živ in dela pri listu, je falot, ki vleče "mastne črke," kadar pa umre, je trpin, ker je bil premalo ali nič plačan! Ali je še kje pameten človek, ki bi vzel tvoje pretarje resno?

Slepec je spregledal

Splošno znano dejstvo je, da se morajo slepi, ki so po kakšni operaciji spregledali, danja šele naučiti, z vidnim prostorom se raje tako rekoč šele sprijazniti. To bi gotovo bilo potrebno, če bi že prej imeli kak zavest prostora s pomočjo tipa. Človek, ki je slep rodil, se orientira v vnanjem svetu, kor znano, s tipanjem, spoznavanje stvar olajšuje s sluhom, vohom in okusom. Določne razlike teles doznava po primerjanju z nami ali po času.

Tip ne more nadomestiti očesa, saj ne preko dolžine rok in se omejuje tedaj na bližje slepevo okolico. Tako spoznava s kovostne razlike tipa, težko mu je pa s kvantitativne razlike. O neki ženski, ki je bila od rojstva slepa in je spregledala, poročajo: "Bila je vsa zmedena, ko je odkrila, da vsak človek, ki jo je obiskal, drug obraz, nila je, da so si vsi obrazi zelo podobni, le so ti bolj okrogli od drugih." Slepi si postavljajo oko kot tipalni organ drugačne vrste, ki omogoča ljudem tipati na velike razdalje. Toda pojem razdalje je večini zelo nejasen. Ne morejo si n. pr. predstavljati razdalje km ali višine kakšnega drevesa.

Po operaciji so pokazali 17letnemu dekletu, ki se je med službo božjo in v šoli čisto kralja, rjav križ na belem polju. A tega lika spoznala, ker si ga ni predstavljala kot palico, ki se križata, temveč kot palico, ki na desno in levo moli po ena roka nazaj. Sele tedaj, ko ji je učitelj s pomočjo tipa pokazal, da gre za dve križajoči se palici, je znala v svojem spominu gib križa in je tega odkrila zelo vesela. Tako spozna bivi slepi vsak predmet šele po otipavanju nekem operirancu poročajo šef. Soden: "Kler je bil slep, je stopal sam po cestah, težave je hodil domov in v druge mestne deli. Ko je spregledal, se ni znešel več in se je bil. Priljubljen je bil, da si je dal po mima čih razložit pot." Neka operirana slepica pripovedovala slepemu prijatelju, da so vsa čisto drugačna nego ljudje. Tudi nikioli mislila, da so nad 3 m visoka dreve.

Kdor misli, da so slepi, čim spregledali, navdušeni nad darom svetlobe in barv, se ti. Često ne morejo z gledanjem sprva kovati niti robatih in okroglih oblik. Sele tem, ko je takšen bivi slepec šel s pogled vzdolj robov četverkotnika, je spoznal, drat in pozneje je prešteval oglišča trikotnika. Pri gledanju mu je šlo spetka tedaj tančno tako kakor pri tipanju, ko je moral s prsti vzdolj robov. O nekem drugem pa tu veli poročilo: "Ko je zagledal uro, ni bilo absolutno nemogoče povedati, da-li je krogla ali oglata. Sele potem, ko jo je z rokami, je dejal: To je okroglo, to je. Tudi razlike v velikosti je z gledanjem spoznal.

Slepi so si torej dobro uredili v svojem svetu. Optični čut, ki ga dobe, pa jih spetka v veliko zmešnjavo, ker pestrost mnogoličnosti sveta sploh ne razumeje. ato si mislijo, da se vse to, kar vidijo, sredno dotika oči ali da je vsaj v obsegu n. O neki deklici poročajo, da je skušala po rraciji prijeti senco. Svet, ki se nam vidi ko dejanski, se vidi od rojstva slepih operancem fantastični. Zato v prvem času gosto zapirajo oči in se skušajo gibati po rem načinu.

Barve obdrže slepci prej v spominu oblike. Tako je slečna deklica sivo k označila za mačko, ker je bila zanj siva, pa pač najizrazitejši znak mačke. Takšno kušnje napravijo pacienti čisto boječe, gledanja prav nič ne veselijo. Sonce, to si mislijo, da se vse to, kar vidijo, sredno dotika oči ali da je vsaj v obsegu n. O neki deklici poročajo, da je skušala po rraciji prijeti senco. Svet, ki se nam vidi ko dejanski, se vidi od rojstva slepih operancem fantastični. Zato v prvem času gosto zapirajo oči in se skušajo gibati po rem načinu.

Pogoste so tudi druge zamenjave. Ojke slike smatrajo za zrcala in prav tako reke žarijo v soncu. Neki bivi slepec, ki se je bil seznanil s sadeži, je videl sliko, ki je postavljala pogrnenjo mizo. Tako je se roko po njej, da si vzame jabolko. Pozneje pripovedoval, da se vsake resnične pogrni mize boji, ker bi lahko bila slika.

Ti primeri nam kažejo, kako važno je holosko raziskati vse te pojave. Kažejo, kako težko si je predstavljati svet, kakor se zamiljajo slepci. Popolnoma so pod nami, samo neka sposobnost jim nedostaja, a kakšen prepad med svetom, v katerem smo mi, in med svetom, ki v njem oni živijo.

Ali čita človek manj kakor prej

Belgijski filozof prof. Dieudone priha neki svoji razpravi do zaključka, da je danes komaj polovico toliko beru kakor v prejšnji generaciji. Povprečni je pred 25 leti po profesorjevi sodbi prečital vse leto življenje 550 knjig. Danes prebere iste tipa komaj 260 knjig. Dieudone pravi, da so tega nazadovanja krivi tempo časa in razne druge stvari.

Najzanesljivejše dnevne delavske vesti v dnevniku "Prosveti." Ali jih čitate vsak dan?

Vesti iz Jugoslavije

(Izvirna poročila iz Jugoslavije.)

DEKLARACIJO NOVE VLADE

Ljubljana. Danes, bo vlada skupščini in senatu deklaracijo o smeri svoje politike. V skupščini bodo navzoči poslanci, razen hrvaških poslancev, ki tudi spričo vladne spremembe ne marajo v prejembo, kar bo vlada predložila. Sedanja vlada je baje našla načrt prejšnje vlade o osnovanju koncentracijskih taborišč, kamor bi Jevtičev režim spravil vse svoje nasprotnike, pristaje meščanske opozicije. Za taborišča so izbrali samotne kraje v Črni gori in Bosni. Takoj po volitvah so prejeli okrajni glavarji nalog od banske uprave, naj sporoče imena tistih, ki bi jih bilo treba konfinirati. V Beogradu je eksistiral baje že obsežen seznam kandidatov za taborišča. Seveda jih je bilo tudi iz Slovenije predlaganih precej, baje tudi pristaja dr. Kramarja, ki so bili proti Jevtičevi vladi in Jevtičevem zavzetiku v Sloveniji, bivšem banu in potem ministru dr. Marušiču. Akcija teh taborišč je s padcem vlade vred propadla. Možno je, da te novice niso povsem resnične in jih širijo pristaja sedanja vlada. Nas ta taborišča ne zanimajo toliko, zanimajo nas bolj taborišča za marksistične delavce in dijakke, taborišča, ki eksistirajo oz. so še pred meseci eksistirala. Ravnanje s temi interniranci je bilo tako, da so beograjski akademiki protestirali pred meseci ter je prišlo do tistih velikih izgrezov na beograjski univerzi, ki so zahtevali več žrtv. Zanima nas, ali ta taborišča še eksistirajo in bo do ostala? Zelo verjetno, da bo glede tega ostalo po starem.

Z evharističnega kongresa. — Evharistični kongres v Ljubljani se je vršil glavno na velikem Stadionu na Dunajski cesti zunaj mesta. Pričakovati je bilo velike množice, pa so pričakovali tudi obrtniki lepega zaslužka. Kongresni odbor je sam vzel za kongresne dni v našem ves svet okrog Stadionu ter ta svet oddajal potem raznim prodajalcem in obrtnikom, da so postavili tja svoje stojnice ter prodajali pižame, jedila, podobice, spominske slike, znake itd. Kongresni odbor je prodal parcele za dobre zneske ter gotovo s tem mnogo zaslužil. Toda le redki so bili prodajalci, ki so kaj zaslužili, kajti velika večina romarjev je prinesla jedila s sabo ter živela ob kruhu in slanini ter dala malo zaslužiti obrtnikom. Večina prodajalcev pri Stadionu je trpela škodo. So bili primeri, da je kdo plačal kongresnemu odboru za dva, tri metre prostora 400 do 500 Din, izkupil pa je vse dni le kakih 100 Din. Kongresni odbor pa je za vse te parcele dobil lepe tisočake. — Za časa kongresa so vsi trgovci okrasili svoje izlozbe s križi in slikami, hoteč s tem tudi opozoriti mimoidece na svoje trgovine in blago. Vse trgovine so bile vse dni kongresa odprte. Tudi razna druga podjetja so izrabila priliko, ko bo v Ljubljani precej ljudi, ter delala reklamo za svoje izdelke. Tako je vozil po ljubljanski cestni železnici tramvajski voz, preobleden v zaboj z velikimi napismi "Schichtovo milo". Pobožni dnevnik "Slovenec" je prvi dan kongresa objavil notico, kjer napada "neokusno reklamo" za Schichtovo "žajfo" na cestni železnici za čas kongresa, ko gre pač vse za boga. Toda že dva dni nato je moral "Slovenec" natisniti obžalovanje, da je to "neokusno reklamo" napadel, kajti izkazalo se je, da je trdka Schicht vrnila to reklamo z dovoljenjem in v sporazumu s odborom evharističnega kongresa. — Druga značilna stvar: za časa kongresa je pevski zbor "Ljubljana" (klerikalno društvo) z opernimi solisti priredil dva koncerta, na katerih je pel Haendlov oratorij "Mesija", glasbeno umetnost, ki je znana po vsem svetu. Prvi koncert je bil zelo slabo obiskan, drugi še slabše in so ga morali baje celo odpovedati. Vsekakor značilno. Pa je bilo tiste dni samih duhovnikov, visokih in nizkih, na stotine v Ljubljani! Kaj bi torej sodil človek o taki kulturni živosti?

Utonila v Savi. — V Zagrebu je pred nekaj dnevi utonila v Savi 18 letna Anica Umek iz Trbovelj. Izučila se je za življico, nato pa je skušala najti službo v Zagrebu. Stanovala je začasno pri sorodnikih v Zagrebu in lakala službo, v vročih popoldnevih pa se je hodila kopat v Savo. Plavati ni znala mnogo, parkrat je jedva ušla vrtnicem. Usodnega dne pa se ji je na savskem bregu pridružil neki fant ter ji dejal, da jo bo naučil plavati. Povabil jo je s sabo v vodo, nenadoma je začela Umekova v vrtinec, ki jo je potegnil vase. Plavač je videl, da je poglaval dekleta v smrt, pa se je brž podvil na brez ter zbežal. Truplo utoplenke so našli pri Dugem selu ter ga tamkaj pokopali. (Po drugi verziji ji se je pisala Humek, ne Umek.)

Dve žrtvi Krke. — Iz Novega mesta poročajo o dveh žrtvah, ki ju je zahtevala mirna, zahrbtna Krka. V nedeljo 30. junija se je kopal v Krki 23 letni posestnik sin Leopold Mikec iz Slatnika. Kopal se je pri vasi Mačkovec. V pričo drugih kopalcev je izginil pod gladino ter se ni več pokazal. Njegovega trupla še niso našli. — Dva dni poprej pa je pri Kronovem utonil v Krki 25 letni obrtnik Pavao Grbič, v službi v Kronovem pri Beli cerkvi. Bil je iz boren plavač, a v vodi ga je zadel kap in je bil pri priči mrt. Tovariši so ga takoj potegnili na breg, a je bila vsaka pomoč zaman. Doma je bil Grbič iz okolice Bosanskega Petrova.

Nesreča. — V Libeličah, na slovensko-avstrijski meji nad Dravo, se je v senu zadušil 60 letni kočar Martin Zdravnik. Imel je opravke na senu, pa mu je postalo slabo, zgrudil se je in tako nesrečno zakopal v seno, da se je zadušil.

Nagla smrt. — Dne 29. junija je tik pred začetkom službe postalo slabo 48 letnemu vlakovodji Francetu Lapanji. Že malo poprej je tožil, da mu je slabo. Ko se je zgrudil, so ga naglo odpeljali v kandijsko bolnišnico, a je že med prevozom umrl. Zadel ga je bila kap. Zapustil je vdovo in štiri male otroke.

Grozno dejanje umobolne kmetice. — V Gorenji vasi pri Podbrzeju na Gorenjskem se je dogodilo pred nekaj dnevi strašno dejanje. Posestnica Marija Kalanova, stara 85 let, je že dalj časa umobolna, a ne toliko, da bi bila nevarna svoji okolici. Poročila se je kot vdova z vdovcem, oba sta v svoj drugi zakon privedla nekaj otrok. Pred nekaj dnevi je mož ponovil moral za delom, Kalanova pa je tedaj pograbila dva otroke ter ju vrgla v vodnjak. Ko se je mož kmalu vrnil, mu je žena rekla z mirnim glasom: "Dva sem vrgla v vodnjak." Mož je brž potegnil iz vodnjaka oba otroka, a sta bila že mrtva. Orožniki so umobolno aretirali ter odvedli v ljubljansko umobolnico.

Toledsko delavstvo pred novo bitko

Magnatje nameravajo podaljšati delovne ure

Toledo, O. (FP) — Tukajšnje delavsko gibanje, ki je pokazalo svojo militantnost v prošlih stavkah, je pripravljeno na nadaljnji boj, ki se bliža.

Tu so se namreč razširile govorice, da so se detroitški avtomobilski magnatje, ki imajo v Toledu svoje podružnice, sednili, da bodo ustavili obrat v toledskih tovarnah, dokler ne bo delovni teden 40 ur odpravljen. The Mechanical Educational Society of America, ki ima 19 pogodb, ki vsebujejo garancije o delovnih urah in so jih podpisali delodajalci, je naznanila, da se bo odločno borila proti podaljšanju delovnih ur.

Prva preiskunja bo najbrž prišla pri Spicer Mfg. Co., ko poteče pogodba med njo in unijo avtomobilskih delavcev 1. avgusta. R. Danna, predsednik te družbe, je naznanil, da bo uvedel 48 ur dela v tednu, ko poteče veljavnost pogodbe, in je že prejel odgovor, da bo očitana stavka, če bo skušal uresničiti svoj načrt.

Važna konferenca zamorskih delavcev

Ustanoviti nameravajo zamorsko delavsko zvezo

New York. — Te dni se bo v New Yorku vršila važna delavska konferenca, na kateri bo zastopanih do 250.000 organiziranih zamorskih delavcev. Sklicujejo jo razne delavske zamorske organizacije in jo podpirajo tudi druge unije.

Namen te konference je okrepitev delavskega gibanja med zamorci in za izboljšanje odnosov s strani "belih" unij, od katerih mnoge sploh ne marajo zamorcev v svojo sredo. Zamorski delavci in liberalci si že dolgo prizadevajo, da poderejo to steno, ki je v škodo celokupnemu delavstvu, zamorskemu in drugemu. Zdaj nameravajo ustanoviti zamorsko delavsko zvezo, ki bo šla v boj za enakopravnost zamorskega delavstva pri delu in v unijah.

Na čelu konference sta socialistični govornik Frank R. Crosswaith in A. Philip Randolph, predsednik unije železnških portarjev. Ta unija je nedavno izvojevala veliko zmago nad kompanijsko unijo pri Pullman kompaniji.

Zamorsko delavstvo je vedno bolj glasno v zahtevi za enakopravnost v unijemskem gibanju. Zahteva porušenje ravnih plotov in diskriminacij v unijah. Na zadnjem sestanku z Greenom je Randolph zahteval razpust zamorskih federalnih unij in sprejetje članstva v "bele" unije. V zadnjih dveh letih je bilo namreč organiziranih večje število teh unij, ker zamorcev posebno na jugu ne marajo v "bele" unije. Diskriminacije so razširjene tudi na druge dele Amerike.

Zamorsko delavstvo je mnenja, katerega podpirajo tudi progresivni unionisti na splošno, da bo teh diskriminacij v unijah najprej konec, če zamorci dobe zastopnika v eksekutivi Ameriške delavske federacije. Na prihodnji konvenciji bo storjen poskus, da to mesto dobi A. Philip Randolph, ki je energičen in zelo inteligenten delavski vodja.

V ta boj se je na svoji zadnji konvenciji v St. Louisu vrgla

Tudi vplivna Narodna zveza za napredek zamorcev. Ta konvencija, na katero je prišlo nad dva tisoč delegatov, je stopila definitivno na delavsko stran.

Vai govorniki so poudarjali važnost organiziranja zamorskih in drugih delavcev v industrijskih unijah brez razlike na polt. V tem smislu je bila sprejeta tudi resolucija.

Randolph, ki je bil eden glavnih govornikov, je tudi urgiral ustanovitev delavske stranke, kar je po njegovem mnenju edina garancija za protektiranje delavskih interesov. Kritiziral je politiko zamorskega nacionalizma, katerega propagirajo nekateri meščanski zamorski elementi in tudi ameriški komunisti s svojo zahtevo za "samoodločevanje." To izolacijsko politiko je nazval za "fantastično, površno in neizvedljivo." Interesi zamorskega delavstva, ki je predmet največjega izkoriščanja, so združeni z interesi celokupnega delavstva, je izjavil Randolph.

Italijanski tisk napada Združene države

(Nadaljevanje s 1. strani.)

Addis Ababa, 20. jul. — Cesar Halle Selassie je v svoji poslanici parlamentu pozval Abesince, naj skupno nastopijo proti Italiji, ako bo skušala invadirati afriško cesarstvo in naj rajši umrejo na bojišču, kakor da bi se odrekli svoji stari nedvisnosti. Njegova poslanica je bila poziv k orožju in poslanci ter voditelji abesinskih rodov so jo navdušeno pozdravili.

Še eden sodnijski udarec za New Deal

Kontrola bombaža je nepostavna!

Sherman, Tex. — Tukajšnji federalni sodnik Randolph Bryant je 19. julija razsodil, da je Bankheadov "newdealški" zakon za kontrolo bombaža neustaven. Sodnik je dovolil injunkcijo organizaciji bombažnih podjetnikov Texas Cotton Ginners' Association, katere kontrolira vse večje bombažne plantaže v državi Texasu. Injunktija nalaga federalnim uradnikom in predstavnikom federalne kmetijske uprave AAA, naj drže rok preč od bombažne industrije v Texasu.

Nov gangeški umor v čikaških nižinah

Chicago. — Po daljšem odmoru se je zadnji četrtki spet oglašila gangeška avtomatična puška in poslala 12 krogel v Louisa Alterieja, ko je stopil iz svojega stanovanja na ulico. Alterie, stari gangeški karakter, je umrl na poti v bolnišnico. Napadalec so ušli kot je že navada. Policija je kasneje izvedela, da sta dva moška najela stanovanje na nasprotni strani ulice in deset dni sta čakala na priliko, da poženeta krogel v Alterieja, nakar sta izginila. Policija domneva, da je bil Alterie v zvezi z morilci, ki so zadnjo pomlad ustrelili Thomasa Maloyja, upravitelja unije filmskih operatorjev. S tem je nasprotna ganga maščevala Maloyjevo smrt.

Drhali linčala zamorca v Floridi

St. Lauderdale, Fla. — Drhal sto moških je 19. t. m. iztrgal šerifu zamorca in ga obesil na drevesu. Šerif je nameraval na belo ženako, odvesti na varno v Miami, a drhal mu je to preprečil.

Skupina abesinskega vojaštva, ki bo odbijala Mussolinijeve brambove, če Italija napove vojno Abesiniji.

Naval na žide obnoven v Berlinu

Sovražnik židov imenovan za policijskega načelnika

Berlin, 20. jul. — "Berlin se mora iznebiti boljševiških židov, komunistov in reakcionarjev."

Ta odločitev je padla na konferenci, katere so se udeležili dr. Paul Joseph Goebbels, minister propagande, visoki nacistički voditelji in policijske ter mestne avtoritete.

Naznanilo o novi kampanji proti židom je bilo objavljeno po nenadni resignaciji predsednika berlinske policije admirala Magnusa von Levetzowa in začasnemu imenovanju njegovega naslednika grofa Helldorfa, bivšega načelnika potadamke policije in velikega sovražnika židov.

Vodilni hitlerjevci so se na tej konferenci zedinili, da morajo nacistična stranka, napadalne čete in policijske ter mestne avtoritete sodelovati v kampanji, da se "počisti" glavno mesto Nemčije. Gonja je izrečeno naperjena proti prekratnim komunističnim aktivnostim, reakcionarnim zarotnikom in aroganci boljševiških židov. Berlin, kapitol Nemčije, mora postati tako mesto, da bosta tretji rajši in narod ponosna nanj, se glasi naznanilo.

General Goering, minister letalstva, premier Prusije in načelnik tajne policije, se ni udeležil konference in podano ni bilo pojasnilo glede nenadne resignacije predsednika berlinske policije von Levetzowa. Namignjeno je le bilo, da je bil ta pognan iz urada, ker so ga militantni nacistički voditelji smatrali za preveč konservativnega. Ta razvoj je ponovno oživil poročila o borbi za oblast med Goebbelsov in Goeringom.

Von Helldorf, novi policijski načelnik, je bil prej vodja napadalnih čet v Berlinu. L. 1931 je bil obsojen na šest mesecev zapora v zvezi z antižidovskimi demonstracijami, toda obsodba je bila pozneje prekinjena. On je igral tudi veliko vlogo v znanem procesu glede požiga v nemškem parlamentu.

Par ur po naznanilu o obnovitvi gonje proti židom in komunistom so bile v teku antižidovske demonstracije ob bulvardu Kurfuerstern-Damm. Nacističke avtoritete hočejo očividno onemogočiti židom življenjski obstoj — namenom, da zapuste Nemčijo.

Medtem se je postrila nacističska kampanja proti jeklenočeladjarjem, organizaciji vojnih veteranov. Vse postojanke te organizacije v Šleziji so bile razpuščene in njih imetje konfiscirano. Istočasno so nacističke avtoritete aretirale voditelje jeklenočeladjarjev v Turingiji in jih odvedle v koncentracijsko taborišče v bližini Bad Sulze. Vsi so bili obtoženi širjenja protidržavne propagande. Kakor vse kaže, nacisti hočejo razpust vseh veteranskih organizacij v prilog centralni nacistički veteranski organizaciji, ki naj bi vključevala vse veterane in bivše vojake.

Nov letak razgalil kompanijske unije

New York. — Kako naj se delavci borijo proti kompanijskim unijam, je pojasnjeno v letaku, ki ga je spisal Robert W. Dunn in izdala firma International Publishers. Eden način je v napadanju od zunaj, da se razkrije značaj teh unij, in borba, da se jih porazi pri vsakih volitvah. Dunn v svojem letaku kaže veliko porast kompanijskih unij v zadnjih dveh letih in napore industrijskih magnatov, da strejo prave delavske unije. Veliko število kompanijskih unij je bilo zadnje čase ustanovljenih v jeklarski industriji, nad katero imajo openšaparji skoro popolno kontrolo.

Bitka pred klavnicami v So. Dakoti

Petdeset ranjenih v konfliktu

Sioux Falls, So. Dak. — V petek zjutraj je izbruhnila krvava bitka med stavkarji in stavkocizmi pred tukajšnjimi klavnicami John Morrell Packing Co. Okrog 50 moških je obležalo ranjenih in 33 izmed teh so odvedli v bolnišnico. Policija je ustavila bitko. Prejšnji večer sta bila dva stavkarja težko ranjena.

Okrog 200 stavkarjev, članov unije, je bilo v piketni liniji pred klavnico, ko so jih naskočili privatni stražniki in stavkocazi, katere je družba oborožila s koli in železnimi palicami; bilo je okrog sto stavkokazov. Stavka traja tri dni in prišla je, ker klavniška družba ne drži besede in noče sprejeti nazaj na delo odlovljenih 29 delavcev, ki so aktivni v unijemskem gibanju.

Stavkarji podučili višješolce o življenju

Camden, N. J. — Dvainsedemdeset študentov in religioznih poučevalcev, katere je New York Shipbuilding kompanija rekrutirala v Philadelphiji in jih poslala v to mesto, da "intervjuvajo" 4600 stavkarjev v tukajšnjem arzenalu, je bogatejših za eno skušnjo. Ko se prišli do Camdena, so jih stavkarji prestregli in odvedli v unijaki urad, kjer so jih seznanili o vzrokih stavke in z življenjem. Po tem intervjuju so študente odšli nazaj z večjim znanjem o vzrokih razrednega boja. Stavka traja že od 13. maja. Vrate delavcev so še vedno solidne.

Akcija za odpo-klic gubernerja

Trenton, N. J. — V tej državi so prišli z akcijo za odpoklic gubernerja Hofmana, ker je forsiral legislaturo na sprejetje nakupnega davka. Proti temu davku je med delavstvom in konzumenti nastala večja revolta in ga mnogi nočejo plačati.

Volilci v La Sallu odob-rili občinsko elektrarno

La Salle, Ill. — Volilci tega mesta so zadnji četrtki v referendumu odobrili z večino 500 glasov načrt mestnega sveta za ustanovitev občinske elektrarne. V ta namen bodo izdane zadotnice v vsoti \$750.000.

Slika kaže ameriške bojne ladje v Sanghaju na Kitajskem.

— Federated Pictures.

Zaroka na grobu

POVEST
Episla Mihevc Naco

V vagonu se je stisnil v kot pri prvem oknu. Kratke živčice, lokomotiva je težko zasopla od velikega napora, nato pa je ždalje hitreje sopihala mimo umazanih predmetnih posolij, tovarn in delavskih kasarn proti jugu v zeleno Spodnjo Štajersko.

Sončni žarki so se poigravali na umazanih vagonskih šipah in v potnikih budili vedno večjo radost, kajti skoro vsi so se vračali na svoje domove. Komaj je utihnila ena pesem, že je na drugem koncu vagona zasopla druga, še glasnejša in veselejša. Tudi tisti so peli, ki so leto za letom ležali v blatnih strelskih jarkih, pretrpeli mnogo lakote, žeje in mraza, preboleli težke bolezni in hude rane. "Za cesarja" so se borili, toda danes so ga vsi vprek kleti s tisto domovino vred, ki so jim jo že od mladega vsiljevali. Ne, to ni bila njihova prava domovina; v svojo pravo domovino so se sedaj šele vračali, vsak v svojo vas, k svojim staršem, bratom in sestram, k ženi in otrokom. Zato je bilo med njimi toliko veselja.

Pavle je tedaj prvokrat z zanimanjem prisluhnil pogovoru teh umazanih, razčepanih shujšanih in zanemarnjenih ljudi, ki so bili po tem zunanjem videzu popolnoma propali. Zadelo se mu je, da je zabel v docela nov svet, kajti nikoli še ni slišal takih pogovorov. Čutil je, kako se mu pod vtisom teh pogovorov maje njegova trdna zgrajena stavba lepih naukov in nazorov, pridobljenih v šoli in iz knjig. In zopet je začel premišljevati besede svojega prijatelja Hraistnika, s katerimi mu je ta vedno dopovedoval, da vojna ni bila nikakšen boj za domovino in cesarja, ampak borba za kapitalistične interese, za nove kolonije, nova tržišča itd. Medtem pa je vlak drdral proti Mariboru.

Na mariborskem kolodvoru je bilo ko v panju. Nekateri so se vračali na Madžarsko, drugi na Hrvaško, tretji zopet v Italijo. Videlo se je tudi mnogo slovenskih zastav. Kje je sedaj nekdanja ponosna Avstrija, se je vprašal Urnik. Ljudje so drli na vse strani, se prerivali in kričali, leži vagonom na strehe in se tlačili po stopnicah. Prav tako živahno je bilo v Zidanem mostu in skozi ob progi do Litije. Na nazidku ob Savi so stali vojaki. Nekateri so s puškami streljali v zrak, drugi so peli in kričali. Ko se je vlak ustavil v Litiji, je nasproti Pavleta sedeči vojak nenadoma zavriskal, pograbil svoj nahrbtnik in planil iz vagona. Pri kolodvorskem izhodu je stala starejša ženska s tremi otroci in se pogledala proti njemu, ko ga je uzrla. Ni mu podala roke, marveč se mu je vrgla okrog vratu in ga poljubljala. Otroci so skočili za njo in jo vlekli od očeta, zakaj vsi so ga hoteli videti in objeti. A njemu, staremu vojaku so stopile v oči solze radosti in ganjenosti.

"Joj, kako je Mirko že velik", je vzkliknil naposled z razburjenim glasom.

"I, trinajst je bil, ko si šel, štiri leta te ni bilo, sedaj jih ima pa sedemnajst," mu je pojasnila žena.

Pavle je stal pri oknu in opazoval te prizore. Tudi njemu so marsikdaj stopile solze v oči, kajti enake slike so se vrstile po vseh postajah do Ljubljane. Ko je vlak privozil na ljubljanski kolodvor, je čakajoča množica dvignila tolikšen krik, da ni bilo mogoče razločiti besede. Vsi vprek so se klicali in pozdravljali, možje poljubljali svoje žene in otroke, mnogi so se amejali, drugi zopet jokali, in marsikdo je z zamaščenim obrazom iskal draga svojca in končno potrt odšel.

Tudi Pavle je izstopil, a njega ni nihče pri-

čakoval. Podal se je med nemirno množico in obšlo ga je prijetno čustvo, ker se je že čutil kakor doma.

Tudi če grem peš, pridem še danes domov, je premišljeval sam pri sebi. Poizvedel je, kdaj odhaja prihodnji vlak proti Gorenjski. Ker je odhajal šele ob sedmih zvečer, je imel dovolj časa, da si je zopet po dolgem času ogledal Ljubljano in vrvenje po njenih ulicah, ki je bilo isto kakor v Gradcu in povsod drugod.

III.

Ob sedmi uri zvečer je Pavel Urnik na gorenjskem kolodvoru vstopil v vlak, da se končno popelje v Radovljico. Med vožnjo je premišljeval, kaj naj počne, ko pride domov. Ni upal, da bi v tej povojni zmešnjavi kmalu našel kako službo. Zato se je vračal s težkim srcem, kajti vedel je, da bo materi v breme, dokler si sam kaj ne zasluži. Poleg tega je bil prepričan, da je mati že obveščena o očetovi smrti in da sedaj doma toči solze.

Manjkalo je nekaj minut do devete ure, ko je vlak prisopihal skozi predor in obstal na radovljiškem kolodvoru. Pavle je skočil iz vagona, stekel na cesto in hitel proti domu. Hotel je, da bi bila mati še pokonči, ko pride domov. Pri hiši je potrkal na okno, ki je bilo še razsvetljeno.

"Kdo je?" se oglašal mati.

"Jaz, Pavle, mati!"

"Kaj si že doma?" se je čudila, ko mu je odpirala. "Očeta pa še zmerom ni."

Pavle jo rahlo objame, ko da bi jo s tem hotel obvarovati in prepričati, da bi ne padla, ko ji pove strašno resnico.

"Mati," je tiho in boječe spregovoril in ji gledal naravnost v oči, s pogledom, ki bi ji lahko že sam uili pravo slutnjo in zavest, "moja mati, ne ustraši se! Očeta ... ne bo ... nikoli več ga ne bo. Mrtev je in ne vrne se več."

"Kako to, saj se tudi drugi vračajo; vsak dan prihajajo, da celo s Poljskega prihajajo!"

"Mati, vem, da je mrtev in da ga nikdar več ne bova videla. Poročilo padlih sem bral, že v Gradcu. — Tudi on je med njimi."

Mati, shujšana in drobna ženica skrbnjivega obraza in sivih las, ga je nekaj časa začudeno gledala, nato pa krčevito zajokala, ko da šele sedaj razume, kaj ji je povedal. Pavle, ki jo je še vedno držal v objemu, jo je tolažil in nežno božal po sivi glavi. No, marsikje je danes tako, je natišem mislil sam pri sebi, a mati je kar naprej točila solze, katerim so se končno pridružile še sinove. Dolgo v noč sta si sušila solze in tiho kramljala. Pred obema se je pojavilo isto težko vprašanje: Kaj sedaj? A vendar sta drug drugega tolažila, kolikor sta mogla, čeprav je bilo obema enako hudo.

Naslednji dan sta začutila strašno praznino okrog sebe. Pavle je potem kake tri dni taval okrog hiše in premišljeval, kaj bi začel, akoravno mu mati ni nikdar potožila o revščini, ki se je naselila v njunem domu. Pavle je to sam čutil in vedel, kaj skrbi mater. Prenehala je podpora, prihranki so bili porabljeni, drugih dohodkov pa ni bilo.

Nekega dne je Pavle blodil po Trški gmajni in zopet ugibal, kako bi prišel do kakšnega zaslužka. Odločil se je, da vsekakor napravi konec svojemu brezdelju. To moje pohajkovanje me ne bo privedlo nikamor, si je govoril. Sklenil je, da si poišče delo, najsi bo kakršnokoli že; za vsako bo prijel, to pa takoj naslednji dan.

(Dolje prihodnjik.)

— Kaj se je zgodilo, gospod profesor? Najhujše, kar se je moglo zgoditi. Izginil je.

Glas na drugem koncu telefona je ponovil počasi:

— Izginil je? To ni res!

— Da, da! — je zarjul mož z bikovim vratom. — Vrata so bila zaklenjena, nihče ni mogel priti k njemu, toda kupola je odprta in on je izginil. Kaj naj storim?

Dolgo je bilo vse tiho. Potem pa je dejal drugi glas:

— Kako se je moglo to zgoditi?

— Ne vem. Ne razumem. To mi ne gre v glavo. Ključ od vrat imam jaz. Nihče ni mogel priti k njemu.

Mož z bikovim vratom ni več goveril. Rjul je. Nastala je nova pavza.

— A ključ od železnice? Kaj je z njim?

Mož z bikovim vratom je hotel zaklicati v telefon zagotovo, pa je obmolnil in segel v notranji žep svojega suknjaka. Našel pa ni, kar je iskal. Iskal je z desnico, v levici je pa držal slušalko. Iskal je, da mu je začel pot oblivati čelo. Slednjič je povesil glavo in začepetal v telefon:

— U — ukraden je!

Glas na drugem koncu telefona je dejal mirno:

— Dobro, počakajte tam. Takoj pridem. Upam, da razumete, kaj pomeni to zame — in za vas.

ČETIRTO POGAVLJE

Pogovor se nadaljuje čez ocean nesporazumov

Bradati gost Gerdt Lymana se je ozrl na svojega gostitelja z izrazom resnične vdanosti rekoč:

— Pomislite, kolika škoda bi bila, če bi vas bil slučajno v svoji ognjevitosti zadavil. Bil sem zelo razburjen, ko sem skočil skozi okno v vašo sobo. Se vam ni zdelo?

— Kaj? — je vprašal Gerdt Lyman. Njegove misli so bile zelo raztresene.

— Da sem bil razburjen.

— Kaj še, — je odgovoril Gerdt Lyman z glasom, ki se mu je pa močno tresel. — Zakaj niso imele vse hiše opaža, zakaj, zakaj?

— Povejte mi eno, — je nadaljeval slaboumen gost, — povejte mi to odkrito, kaj ste prav za prav mislili o meni, ko sem zlezal skozi okno? Se vam ni zdelo to čudno? Kaj ste si mislili? Morda ste mislili, da sem norec?

— Kaj še! Zakaj naj bi mislil to? — je vzkliknil Gerdt Lyman.

Človeku ni treba biti psihiater, da ve, da blazneža najbolj razdražijo, če mu ne verjameš, da je pri zdravi pameti. Zakaj ga je zanesla pot v to prokleto deželo?

Ah, to se je dalo domnevati in bal sem se, da ste si morda mislili to, — je dejal gost Gerdt Lymana očividno pomirjen. — Bil sem menda zelo razburjen, a človek brez treznega predznanja bi mogel napačno razumeti mojo razburjenost in jo smatrati za posledico slaboumnosti. Prepričan sem, da bi bil zdravnik za duševne bolezni mislil tako.

Ce je na svetu kdo, ki ga sovražim in zaničujem, so to zdravniki za duševne bolezni. Tak zdravnik ti pride in vpraša: Kdaj je bila bitka pri Waterloo? S kom se je oženil najmlajši cesarjev sin? Koliko je enajstkrat petnajst? Če človek ne zna odgovoriti, ga takoj obsodi, da ni pri zdravi pameti. Če diše človeku stvari, ki ne diše njegovu čustvenemu življenju, narobe. Potem je pa še slabše. Povem vam: strogo vzeto, ni na svetu človeka, ki bi bil povsem pri zdravi pameti.

— Ne govorim tega, — je začepetal Gerdt Lyman ves iz sebe.

To je bila njegova lastna priljubljena teorija. Blaznež je napravil iz nje svojo teorijo. Zakaj ni ostal v Zopotu? Tisočkrat, ali tisočkrat bolje je izgubljati denar v igralnici.

— Povejte mi nekaj, — je nadaljeval bradati mož z naraščajočo silo. — Upam, da niste zdravnik za duševne bolezni.

— Kako si morete misliti kaj takega? — je zajecjal Gerdt Lyman.

(Dolje prihodnjik.)

French Line IZ NEW YORKA VSE EVROPO (VIA HAVR)

NORMANDIE	31. julija	21. avgusta
ILE DE FRANCE	10. avgusta	31. avgusta
CHAMPLAIN	27. julija	15. avgusta
LAFAYETTE	24. avgusta	14. septembra

Za pojasnila in vozni listek vprašajte: LEO ZAKRAJŠEK, General Travel Service, (Inc.) 302 East 72nd St., New York

Claude Farrere:

Niša, ki vanjo dežuje

Zgodilo se je to takrat, ko je bila Amerika še "suha" in je dolar imel še svojo zlato veljavo.

Ura je bila tri — razumite me: tri jutraj — ko se je Pierpont W. Lynch iz Chicaga spravil iz taksija, ki ga je bil pripeljal z Montmartra pred vrata njegovega stanovanja, ki pa ni bilo morda v kakšnem hotelu "Claridge", temveč v četrtem nadstropju razkošne palače, zgrajene samo za bogate tujce.

Ko je Pierpont plačal taksi, našel gumb nočnega zvonce in prestopil prag, je stopil v dvigalo. In ko ga je dvigalo usmiljeno potegnilo do četrtega nadstropja, se je zvilkel s poslednjimi močmi v svoje stanovanje. Tam se je najprej sesedel v naslanjač, vrgel ovrtnik v kraj, si odpel srajco in skoraj v istem trenutku zaspal. Toda prav na pragu spanca ga je nekaj zadržalo. Pierpont W. Lynch se je zavedel, da je za Američana dolžnost tudi ob tej rani uri uporabiti kopalno kad. V glavnem seveda zato, da bo Francoze jezil. Ta narod pijancev! Kajti Pierpont W. Lynch je bil "suh". To se pravi, glasoval je za prohibicijo. Toda na Francoskem, na koncu koncev ... Pierpont W. Lynch se je dvignil s pravo ameriško energijo, odšel v kopalnico in odvil pipi z mrzlo in toplo vodo. Nato se je olajšan vrnil v spalnico, da bi se tam tako dolgo usedel, dokler se ne bi kad napolnila. Kopalna kad pa še dolgo ni bila polna, ko je Pierpont W. Lynch že spal, in sicer prav trdno spal.

V tretjem nadstropju iste hiše, prav pod Pierpontom W. Lynchem je bil Jeremie P. Jones iz Detroita že zgodaj legel k počitku. Nič kasneje kakor ob dveh! Zvečer je bil mnogo pil, zakaj Jeremie P. Jones je obiskoval Francijo pred vsem zato, da bi lahko praktično primerjal prednosti prohibicije s svobodščinami alkoholizma. In prav ob istem času, ko je Pierpont W. Lynch v svojem naslanjaču v četrtem nadstropju zaspal, je smrčal Jeremie P. Jones že dolgo v svoji postelji v tretjem nadstropju.

Zgodilo se je, kar se je zgoditi moralo. Ker sta obe pipi neprestano točili, se je kopalnica kad napolnila in voda je pričela na vseh robih iztekati. Kopalnica je bila pod vodo, nato še spalnica in salon zraven. Parket kajpada ni bil neprodušen in je le malo vode zadrževal. Strop je bil, kakor je že v navadi, obit samo s trstjem in ometan s tenko plastjo sadre; zato je seveda prepuščal vodo kar počez in tako je povodenj dosegla spodnje nadstropje, kjer je spal Jeremie P. Jones. Voda je kar na lepem pričela kapljati Jonesu na lice, vendar ga ni takoj zbudila; a s časom je le začutil vlago. V polnu se ni nič preveč začudil. "Kaj", je zamrmral, "mar dežuje?" Po težavnem premišljevanju si je dejal: "V hiši sem, pod streho torej, in vendar dežuje. Kaj takega se v Ameriki ne bi moglo zgoditi! Ubogi Francozi!" Nato je vstal, poiskal dežnik, ga razpel in se spet vlegel. Trenutek nato je spal še trše ko prej.

Parketna tla tretjega nadstropja seveda tudi niso bila nič bolj neprodušna kakor v četrtem nadstropju. Ko je nateklo kakšnih petnajst do dvajset kuhičnih metrov seinske vode iz stanovanja Pierpontja M. Lyncha k Jeremiju P. Jonesu, je začela kapljati voda v drugo nadstropje. Prav slučajno sta najela to stanovanje v drugem nadstropju dva francoska zakonca, ki jima je domača svobodščina dala popolno pravico, da bi se ga vsak dan navlekla, vendar pa

tega nista storila. Komaj so jima kanile prve kaplje na glavo, sta oba, mož in žena, prestrašeno zavpila. Pritisnila sta na električne zvonice in zbudila vso hišo. Nočni služabniki so pritekli kar v spodnjih hlačah. Za njimi je prišel še vratar. In h koncu je pritekel še sam hišni upravitelj.

Zaskrbljeno so vpraševali drug drugega.

"Kaj se je neki zgodilo?"

"To bi rada pred vsem sama vedela. V stanovanje dežuje!" sta ogorčeno vpila francoska zakonca.

"Kaj? Dežuje?"

"Kakor iz škafa lije. Iz zgornjega nadstropja prihaja voda."

V gornjem nadstropju je prav dolgo trajalo, preden je Jeremie P. Jones odklenil vrata. "Vraga, ali je mar res nemogoče v francoskih hišah spati? Streha že itak pušča, zdaj pa še vi nadležneži ne daste miru ..."

Jeremie P. Jones se je zdel z odprtim dežnikom v eni roki, s copatami v drugi, kar slikovit. Toda hišni upravitelj, vratar in njuno spremstvo so gledali vsi le na strop. Res ni mnogo ostalo od ometa. Vodopadi, ki so na vseh koncih in krajih silili skozi strop, so grozili, da se bodo zdaj zdaj spremenili v hudournike.

"Za božjo voljo! Iz četrtega nadstropja prihaja!" je tožil vratar.

"Dva stropa sta pri vragu, dvojce tal bo zgnilo!" je jadikoval hišni upravitelj.

In že sta stekla oba gospoda, preskakovaje po štiri stopnice, v četrto nadstropje. Tam sta se zagnala v vrata Pierpontja W. Lyncha in tolkla s pestmi in nogami obnbe. Vrata so bila zaklenjena in zapahnjena! Seveda je imel vratar še drugi ključ od vrat. Toda takrat ko ga je vtilkal v ključavnico, so se šele pričele prav neprimliko.

Izza vrat je grmel nekam pijan, vendar zelo razločen glas. Pierpont W. Lynch, ki so ga bili sirovo iztrgali iz sna, menda še opazil ni, da je v njegovi sobi celo jezero. Slišal je pa, da je nekdo poskušal vdreti pri njem. Brez uvoda je pričel divjati. "Gospodje vlomilci, slijate samokres imam! Petelina sem že napel! Če takoj ne izginete, bom streljal!"

Uspeh se je takoj pokazal. Vsi so se umaknili. Hišni upravitelj se je zdel samemu sebi kakor vojskovodja in je hotel za vsako ceno navezati s sovražnikom stike.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 16. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta štete eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. Prosveta stane za vsa enaka, za člano ali članice \$6.00 za eno leto nina. Ker pa člani še plačajo pri anketu \$1.20 za tednik, se jim šteje k naročnini. Torej sedaj ni varstva, reči, da je list predrag za S. N. P. J. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini ki bi rad čital list vsak dan. Cena lista Prosveta je:

Za Zdrav. države in Kanado \$6.00	Za Cileto in Chicago \$6.00
1 tednik in ... 4.00	1 tednik in ... 4.00
2 tednika in ... 8.00	2 tednika in ... 8.00
3 tednika in ... 12.00	3 tednika in ... 12.00
4 tednika in ... 16.00	4 tednika in ... 16.00
5 tednikov in ... 20.00	5 tednikov in ... 20.00

Order v plamnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina. Pojasnilo: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na Prosveto, to takoj naminiti upraviteljski listu, in obenem doplačati za vso listu Prosveto. Ako tega ne stori, tedaj mora upravitelj za datum za ta vso naročnino.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill. Priloženo pošljite naročnino za list Prosveto vate \$...

1) Ime... Čl. družine \$...

Nazov... Čl. družine \$...

2) ... Čl. družine \$...

3) ... Čl. družine \$...

4) ... Čl. družine \$...

5) ... Čl. družine \$...

Mesto... Država... Star naročnik...

Frank Heller:

SIBIRSKI BRZOVOLAK

Ni bil zatopljen v opazovanje globusa. Begal je po sobi kakor blaznež. Vsa soba se je kotala v električni luči in kakor da to ne zadostuje, je držal v roki luč z ostrim belim žarkom. S to lučjo si je svetil po vseh kotih. Tu pa tam je glasno zaklical vedno isto besedo.

Odgovora pa ni bilo nobenega. Mož z bikovim vratom je zaklenil pritična vrata s čudno oblikovanim ključem, obesil si je luč za pas, ki ga je imel okrog telesa, in hitel je čudovito globlno po železnih stopnicah v prvo galerijo. Pregledal je štiri sobe in našel kar je iskal, potem je pa hitel v drugo in tretjo galerijo. Obe galeriji sta bili polni knjig in papirjev in čeprav je premetal in prebrskal vse, ni mogel najti kar je iskal.

Ves ta čas je klical vedno isto besedo. Slednjič se je ustavil in si z robcem obrišal potno čelo. Naenkrat se je zdrznil. Njegov obraz je dobil izraz, kakor da noče verjeti svojim čutilom. In vendar se ni bilo zgodilo nič posebnega. Nič drugega se ni bilo zgodilo, kakor to, da je bil pravkar začutil na svojem telesu rahel piš.

Dvignil je glavo in se ozrl na stekleno kupolo. Prvo, kar je storil potem, je bilo, da je še z večjo naglico hitel po železni lestvi, odprl velika vrata vodeča v zunanji svet, in jih zaklenil za seboj.

Pred njim je bila predsoba, za njim pa telefon.

Skočil je k telefonu, pozvonil, poklical številko, pa je moral čakati, glasno je zaklel, slednjič pa je dobil zvezo in prejel vest, ki je vplivala nanj tako, da je začel od razburjenja kar poskakovati.

— Ni ga? Odpotoval je?

— Da. Kdo kliče? Goldschmidt, ne slišate Goldschmidt, jaz kličem.

— Kdaj se vrne?

— Čez teden dni.

— Kje ga je mogoče dobiti zdaj, takoj?

— V Varšavi.

— Kje v Varšavi?

— Tega nihče ne ve. Kaj je to tako važno?

— Pa še kako! Gospod Pavel — gospod Pavel — ne, to je — to je gro ...

Mož z bikovim vratom je odzvonil, pa je zopet pozvonil, poklical drugo številko, čakal, zno-

va preklinjal in slednjič dobil zvezo.

— Profesorja, govoriti moram s profesorjem!

— Profesor ne sprejema, po-

sebnost ob tem času ne!

— Mora me sprejeti!

— Ne sprejema!

— Mora! Mora me sprejeti!

— Sem zvest profesorjev slu-

ga že šestnajst let in jamčim vam, da ...

— Jaz vam pa jamčim, da bo-

ste nemudoma odpušteni, če ne storite, kar vam velim. Ste sli-

šali?

— Profesor je prepovedal. Kaj naj mu rečem?

— Recite mu: Himmelfahrtskanal 14. Toda povejte mu to takoj, slišate, takoj!

— Himmelfahrtskanal 14? Kaj pomeni Himmelfahrtskanal 14?

— To pomeni, da boste jutri vrženi na ulico, za to vam jamčim, če tega takoj ne poveste profesorju.

Mož z bikovim vratom je opazil, da nihče več ne posluša njegovih prošelj. So učinkovale? Čakal je drhteč od nestrpnosti. Slednjič se je začel glas v telefonu:

— Je to Goldschmidt? Kaj se je zgodilo?

— Je tam profesor Freudenthal? Hvala bogu.

— Kaj se je zgodilo?